

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
факультет історичний
кафедра політології та філософії

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	Соціально-політичні студії, мова викладання: українська
Викладачі	Віннічук Ольга Василівна
Профайл викладачів	https://moodle.kpnu.edu.ua/user/profile.php?id=2840
E-mail:	oljahorbnjak@gmail.com
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=3528
Консультації	Очні консультації: вівторок з 13.00 до 15.00 Онлайн консультації: Viber (097 966 17 04) у робочі дні з 9.00 до 17.30

2. Анотація до курсу

Курс «Соціально-політичні студії» є обов'язковим освітнім компонентом загальної підготовки та передбачає формування у студентів професійних компетентностей у галузі політології, соціології, виховання інтересу до процесів державотворення, політичного життя суспільства та політичної науки, загалом.

Навчальна дисципліна «Соціально-політичні студії» спрямована на вивчення суспільства як цілісної системи, виявлення законів соціальної взаємодії соціальних груп, інститутів, особистості; політики, політичних відносин і процесів; політичної культури, політичних систем і режимів, політичних партій та суспільно-політичних рухів, класів, соціальних груп, кланів, еліт, їх інтересів, форм діяльності, методів боротьби за владу тощо.

3. Мета та цілі курсу

Мета вивчення дисципліни “Соціально-політичні студії” – формування у студентів цілісної системи знань про соціально-політичну дійсність, норми соціально-політичної поведінки, соціально-політичні цінності, що має сприяти вихованню освічених людей, здатних раціонально і критично давати оцінку соціально-політичним феноменам, робити свідомий соціально-політичний вибір.

Цілями курсу є формування знання про особливості розвитку сучасного українського суспільства, політики і влади, про специфіку соціологічного та політологічного знання тощо.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- Визначити місце соціально-політичних дисциплін в системі соціо-гуманітарного знання, специфіку предмету та методології пізнання.
- Сформувати у студентів навички критичного аналізу і пояснити соціально-політичні явища і процеси, їх представлення в ЗМІ, повсякденній свідомості та в теоретичних узагальненнях з опорою на сучасне соціологічне та політологічне знання.
- Розвинути знання про особливості функціонування і розвиток сучасних соціальних і політичних систем, їх структурні елементи та соціальні наслідки, соціальні та політичні проблеми сучасного суспільства.
- Отримати студентами знання та уявлення про основні соціокультурні та політичні характеристики сучасного українського суспільства у регіональних та національних вимірах, про соціальні і політичні проблеми та способи їх регулювання.

4. Формат курсу

Стандартний курс (очний).

5. Результати навчання

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких компетентностей:

б) загальних: здатність діяти етично, соціально відповідально та громадянсько свідомо (ЗК 01); здатність до пошуку інформації, її аналізу та критичного оцінювання (ЗК 03); здатність до адаптації та дій в новій ситуації на основі креативності (ЗК 09).

Очікувані результати навчання з дисципліни:

- Виявляти здатність до самонавчання та продовження професійного розвитку;
- Уміти організувати власну діяльність та одержувати результат у рамках обмеженого часу;
- Бути здатним діяти з дотриманням етичних норм, цінувати індивідуальне і культурне різноманіття, ініціювати в педагогічній діяльності принципи толерантності, діалогу і співробітництва.
- Здатність спілкуватися українською мовою, донести інформацію та ідеї до учнів або колег, виокремлювати проблеми, формулювати рішення, брати участь у дискусіях.

Після завершення курсу „Соціально-політичні студії” студенти повинні:

знати:

- сутність соціальних та політичних феноменів, що є предметом соціологічних та політологічних студій, володіти та вміти застосовувати базовий понятійно-категоріальний апарат соціології і політології;
- актуальні соціальні та політичні проблеми сучасного суспільства, умови та чинники їх виникнення та розв'язання, специфіку їх прояву в українському суспільстві;
- закономірності соціального та політичного життя, соціальних та політичних відносин і процесів, сучасні моделі соціального і політичного порядку, їх місце і роль у житті держави та суспільства;
- основні соціокультурні та політичні процеси в українському суспільстві та державі, особливості міжнародних суспільно-політичних взаємодій, місце і статус України в сучасному світі.

вміти:

- аналізувати соціальні та політичні явища, інтегрувати із позицій сучасного соціологічного та політологічного знання;
- визначати та розкривати сутність актуальних соціальних та політичних проблем, конфліктів сучасного суспільства, їх умови і чинники виникнення та врегулювання;
- критично оцінювати знання про соціально-політичні явища і процеси, яке представлено у масовій свідомості, публікаціях у ЗМІ та в соціальних інтернет-мережах, його обґрунтованість з точки зору сучасних соціології та політології;
- знаходити пояснення проблемам соціальної, громадсько-політичної та професійної діяльності в закономірностях функціонування суспільства, політики і влади;
- вміти застосувати соціально-політичні знання в професійній та громадській діяльності.

6. Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу
	денна форма здобуття вищої освіти
Освітня програма, спеціальність	014 Середня освіта (Математика)
Рік навчання/ рік викладання	Четвертий / 2022-2023
Семестр вивчення	Сьомий
Статус дисципліни	Обов'язковий освітній компонент загальної підготовки
Кількість кредитів ЄКТС	3 кредити ЄКТС

Загальний обсяг годин	90 год.
Кількість годин навчальних занять	30 год.
Лекційні заняття	16 год.
Практичні заняття	0 год.
Семінарські заняття	14 год.
Лабораторні заняття	0 год.
Самостійна та індивідуальна робота	60 год.
Форма підсумкового контролю	екзамен

7. Організація навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Разом	У тому числі			
		Лекційні заняття	Практичні заняття	Семінарські заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль №1. Теоретичні аспекти вивчення дисципліни					
Тема 1. Соціально-політичні студії як навчальна дисципліна	2	2			

Тема 2. Суспільство у соціально-політичному дискурсі	8	2			6
Тема 3. Соціальні групи як суб'єкти політики	8			2	6
Тема 4. Базові соціальні інститути	8			2	6
Тема 5. Влада як суспільно-політичний феномен	10	2		2	6
Тема 6. Держава як інститут політичної системи та громадянське суспільство	10	2		2	6
Тема 7. Особистість і політика. Політичне лідерство	10	2		2	6
Тема 8. Соціальні відхилення та конфлікти	8			2	6
Тема 9. Політичні партії, громадсько-політичні об'єднання та рухи. Вибори та виборчі системи	10	4			6
Тема 10. Громадська думка та соціально-політичні технології	8			2	6
Тема 11. Міжнародні відносини у сучасному геополітичному просторі	8	2			6
Разом за змістовий модуль 1	90	16		14	60

8. Пререквізити курсу

Визначаються інтегральним характером навчальної дисципліни, міждисциплінарним дискурсом; тісним зв'язком з комплексом гуманітарних дисциплін. Соціально-політичні студії є невід'ємною складовою циклу гуманітарних та соціально-поведінкових дисциплін, необхідних для вивчення при професійній підготовці студентів галузі знань 01 Освіта / Педагогіка. Вона є логічним доповненням до таких дисциплін як філософія, психологія тощо.

9. Політики курсу

При організації освітнього процесу у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка студенти, викладачі, методисти, адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу, Кодексу академічної доброчесності, Положення про критерії оцінювання знань студентів, Положення про укладання та контроль за виконанням договору про надання освітніх послуг, Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти тощо.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідання занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі аудиторні заняття (лекції та семінари) курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Пропущенні заняття відпрацьовуються в індивідуальному порядку (в усній формі). У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Література. Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

10. Система оцінювання та вимоги

Критерії оцінювання результатів навчання

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА ЗМІСТОВИМ МОДУЛЕМ:

Поточний і модульний контроль (60 балів)			Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1 (50 балів)				
Поточний контроль	МКР	ІНДЗ	40 балів	100 балів
25 балів	25 балів	10 балів		

Критерії оцінювання семінарського заняття.

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів.

Оцінювання на семінарських заняттях відбувається за 12 бальною системою відповідно до критеріїв, визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Оцінка «відмінно» (12–10) – здобувач вищої освіти бездоганно засвоює теоретичний матеріал, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, аналізує основні положення наукових першоджерел і рекомендованої літератури (основної і додаткової), логічно мислить, безпомилково відповідає на поставлені запитання, вільно використовує набуті теоретичні знання під час аналізу практичного матеріалу, висловлює своє ставлення проблеми, яка обговорюється під час заняття, демонструє високий рівень практичних компетенцій. Діапазон оцінювання (12–10) залежить від кількості правильних відповідей на запитання теми.

Оцінка «добре» (9–7) – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано викладає його; володіє основною інформацією з першоджерел і рекомендованої літератури; висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних похибок у логіці викладу змісту матеріалу, неточно відповідає на запитання, засвоює необхідні практичні навички, демонструє фахові компетенції. Діапазон оцінювання (9–7) залежить від кількості правильних відповідей на запитання теми.

Оцінка «задовільно» (6–4) – здобувач вищої освіти в основному опановує теоретичні знання; має недостатньо стабільні знання; поверхово орієнтується в першоджерелах та основній літературі, рекомендованій до опрацювання; не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; відповідаючи на запитання теми, виявляє неточності у знаннях; припускається помилок при виконанні практичних навичок; має недостатньо сформовані фахові компетенції; непереконливо відповідає, плутає поняття; виявляє невпевненість під час відповідей на додаткові запитання. Діапазон оцінювання (6–4) залежить від кількості правильних відповідей на запитання теми.

Оцінка «незадовільно» (3–1) – здобувач вищої освіти не опановує навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах і рекомендованій літературі, не демонструє професійне мислення; не формує практичні навички та фахові компетенції. Діапазон оцінювання (3–1) залежить від кількості правильних відповідей на запитання теми. Здобувач вищої освіти, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять та має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Здобувачу вищої освіти, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до семінарських занять, в журнал академічної групи ставиться 0 балів.

Поточну заборгованість, пов'язану з невідповідністю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, студент повинний ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4–6), достатнього (7–9) та високого рівня (10–12).

Рейтингова оцінка за поточною успішністю

Рейтингова оцінка за поточною успішністю (РО) визначається шляхом обчислення середнього арифметичного та його індексування.

Вона визначається за такою формулою:

$$PO = (\bar{x} \cdot 0,05 + 0,4) \cdot I_{np} \quad (11.1), \text{ де}$$

РО – рейтингова оцінка за поточною успішністю;

$\bar{x}$ – середнє арифметичне;

I_{np} – рейтинговий індекс.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота проводиться у формі тестів/письмової відповіді на запропоновані запитання. Кожне питання оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів за МКР – 25. Для зарахування модульної контрольної роботи мінімальна кількість балів повинна становити не менше 15 балів, у іншому випадку МКР потрібно виконати повторно.

Критерії оцінювання ІНДЗ (есе/аналітичні завдання)

Робота оцінюється в 10-8 балів, якщо: автором чітко поставлена проблема і представлена власна точка зору стосовно її вирішення; проблема розкрита на високому теоретичному рівні, простежені системні зв'язки предмету дослідження, подані обґрунтування заявлених характеристик з коректним використанням соціологічних та політологічних термінів, що мають відношення до теми есе; надана аргументація власної думки з опорою на соціально-політичний аспект в контексті проблематики есе; есе розгорнуто розкриває заявлену тему.

Робота оцінюється в 6-8 балів, якщо: представлена власна точка зору (позиція, ставлення) стосовно вирішення проблеми; тема розкрита з конкретним використанням соціологічних та політологічних та спеціальних понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки та обґрунтування явно не простежуються); надана аргументація власної думки з опорою на факти розвитку соціально-політичних уявлень з проблематики есе; есе не містить відповіді на одне з питань плану есе або заявлена тема розкрита не в повній мірі, зокрема не проаналізовані деякі суттєві характеристики предмету розгляду.

Робота оцінюється в 4-6 балів, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита при формальному використанні соціологічних та політологічних та спеціальних термінів; дана аргументація своєї думки з опорою на факти розвитку соціально-політичних уявлень з проблематики есе без теоретичного обґрунтування; есе не містить відповіді на два питання плану есе або заявлена тема розкрита не до кінця, а саме: опущена значна частина суттєвих характеристик явища, тобто розкриті лише деякі суттєві характеристики предмету дослідження.

Робота оцінюється в 2-4 бали, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита на буденному(а не теоретичному) рівні; аргументація власної думки слабко пов'язана з розкриттям проблеми; опущений аналіз суттєвих характеристик явища, тобто розкриті лише несуттєві характеристики предмету дослідження.

Робота оцінюється в 0 балів, якщо: робота має реферативний характер без політологічного аналізу; есе є плагіатом, тобто коли автор скористається нечесним шляхом представлення чужих думок власними.

Написання модульних контрольних робіт, виконання індивідуальних завдань обов'язкові. До їх виконання допускаються всі здобувачі вищої освіти. Невиконання МКР, самостійної та індивідуальної роботи оцінюється в 0 балів.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання МКР, завдань самостійної та індивідуальної роботи отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, а також ті, хто не з'явилися для їх виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю, допускаються до екзамену.

Вважається, що здобувач підготувався до екзамену, якщо його рейтингова оцінка за результатами екзамену більша або рівна 24 балам (60% від вагового балу оцінювання навчальних досягнень під час екзамену).

Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до них.

Екзамен (40 балів)

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях; не виконав або виконав МКР, завдання самостійної та індивідуальної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю допускаються до екзамену.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком навчального процесу.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами підсумкового контролю у формі екзамену, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком ліквідації академічної заборгованості.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgAiL_zz/view).

Екзамен проводиться у формі письмового опитування за питаннями екзаменаційного білета. Білет іспиту складається з трьох питань.

Питання екзаменаційного білета оцінюються відповідно до таких критеріїв:

Високий рівень 40 - 36 б.	Здобувач виявляє глибокі фундаментальні знання теорії, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній рівень 35 – 30 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу. Здобувач уміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Середній рівень 29 – 24 б.	Якщо здобувач виявляє знання і розуміння основних положень дисципліни, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження

	і наводити приклади; викладає матеріал непослідовно Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Початковий рівень менше як 23 б.	Якщо здобувач виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні понять, які спотворюють їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Здобувач неспроможний виконати стандартні завдання навіть. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна: аудиторія теоретичного навчання, проєктор, екран для проєктора, модульне об'єктно-орієнтоване динамічне середовище MOODLE, засоби відеоконсультації.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Загальна соціологія : хрестоматія / упоряд., перекл. А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12589.pdf>
2. Кузьменко Т.М. Соціологія : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2010. 320 с.
3. Курчаба Т. Соціологія : навч.-метод. Посібник. Л. : ПП Сорока Т.Б., 2015. 184 с. URL: http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/3411/1/kurchaba_posibnyk.pdf
4. Перегуда Є.В. Політологія : навчальний посібник. Київ : КНУБА, 2011. 216 с.
5. Політологічний енциклопедичний словник. В.Б. Авер'янов, І.В. Алексеєнко, С.С. Андреев та ін.; В.П. Горбатенко (упоряд.), Ю.С. Шемшученко та ін. Київ, 2004. 428 с.
6. Політологія : відповіді на питання екзаменаційних білетів : навчальний посібник / за ред. В.Ф. Цвиха. Київ : Знання, 2012. 374 с.
7. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 540 с.
8. Політологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. Цвиха В.Ф., Батрименка О.В. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2010. 629 с.
9. Соціологія: навчальний посібник для студентів для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання, що вивчають «Соціологію» / О. В. Горпинич та ін. Київ : ДУТ, 2019. 235 с. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1868_64391381.pdf
10. Соціологія: теорії середнього рівня : навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського. Київ : «Каравела», 2020. 356 с.
11. Шляхтун П.П. Політологія : історія та теорія: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 472 с.

Додаткова

1. Арістотель. Політика / перекл. з давньогр. та передм. О. Кислюка. Київ : Основи. 2003. 239 с.

2. Вебер М. Господарство і суспільство / перекл. з нім. М. Кушнір. Київ : Всесвіт, 2013. 1112 с.
3. Вебер Макс. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / перекл. з нім. Олександр Погорілий. Київ : Основи, 1998. 534 с.
4. Вебер М. Покликання до політики // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / перекл. з нім. Олександр Погорілий. Київ : Основи, 1998. С. 173-191.
5. Вектори змін українського суспільства / за ред. В.М.Ворони, М.О.Шульги. Київ : Інститут соціології НАН України, 2014. 466 с.
6. Кирилюк Ф.М., Батрименко О.В. Історія зарубіжних політичних вчень. Навч.-метод. посібник. Київ : ТОВ "XXI століття: Діалог культур", 2005. 256 с.
7. Класики політичної думки від Платона до Макса Вебера / Євгеній Причепій (ред.). Київ : ВК ТОВ "Тандем", 2002. 582 с.
8. Лібанова Е.М. Нерівність в українському суспільстві : витоки та сучасність. Економіка України. 2014. № 3(628). С. 4-18.
9. Мак'явеллі Н. Державець. Флорентійські хронічки. Київ : Фоліо, 2013. 512 с.
10. Парсонс В. Публічна політика. Вступ до теорії й практики аналізу політики. Київ : Києво-Могилянська академія, 2006. 550 с.
11. Платон. Держава. Київ : Основи, 2005. 355 с.
12. Сталий людський розвиток : забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. 412 с.
13. Соціологія. Короткий енцикл. слов. / уклад. В.І. Волович та ін. Київ : Укр. Центр духовн. культури, 1998.
14. Структурні виміри сучасного суспільства. Курс лекцій / за ред. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2006. 372 с.

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Агенція суспільної інформації "Ініціатива". URL: <http://www.asi.org.ua/>
2. Бібліотека факультету соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка URL: <http://www.socd.univ.kiev.ua/>
3. Вісник Київського національного університету. Серія: Соціологія. URL: <http://www.socd.univ.kiev.ua/uk/visnik-kiyivskogo-nacionalnogo-universitetu-imeni-tarasa-shevchenka-sociologiya>
4. Державний Комітет Статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
5. Інститут громадянського суспільства. URL: <http://www.csi.org.ua/>
6. Інститут соціології НАН України (електронна бібліотека) URL: http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php
7. Київський міжнародний інститут соціології. URL: <http://kiis.com.ua/>
8. Мережа аналітичних центрів України URL: <http://www.intellect.org.ua/>
9. Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: <http://www.icps.kiev.ua/library>
10. Онлайн бібліотека по політології і політ. науках. URL: <http://politics.ellib.org.ua/>
11. Ресурсний центр з соціології, Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. URL: <http://www.sociology.kharkov.ua/>
(електронна бібліотека, тексти публікацій, корисні посилання)
12. Український незалежний центр політичних досліджень. URL: <http://www.ucipr.kiev.ua/>